

MONUMENTENREGISTER

SINT EUSTATIUS

BESCHERMD MONUMENT

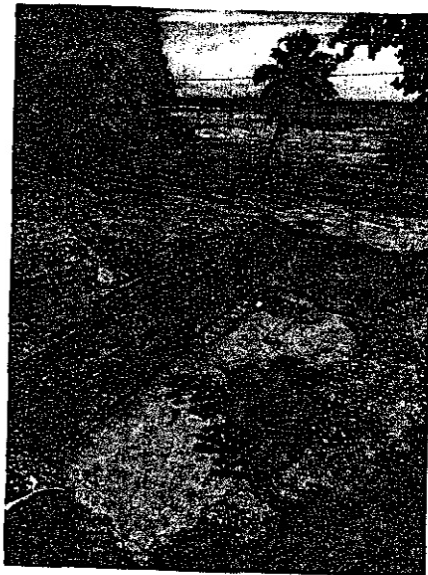
ingeschreven in het openbare register, bedoeld in artikel 6, eerste lid, van de Monumenteneilandsverordening Sint Eustatius (AB 2008, 4)

invoernr.: L13

monumentnr.: L13

plaatselijke aanduiding

plaats : Oranjestad
wijkdeel : Benedenstad
straat : Oranjebaaiweg (oostzijde), recht beneden "Peterson's Paradise"
huisnummer : Ongd.

Omschrijving van het monument

Inleiding

Aanzienlijke RUÏNE van een omstreeks het midden van de 18de eeuw tot stand gekomen woonhuis/bedrijfspan. Tot in de jaren 1950 stonden de muren boven het

maaiveld. Door de aanleg van de weg langs de baai en continue afzetting van erosiemateriaal van de klif zijn ze met uitzondering van het uiterste bovengedeelte van de oostelijke muur onder het maaiveld terecht gekomen. Op dit nog boven de grond uitstekende gedeelte zijn in de jaren 1980 als onderdeel van het "beautification project" van de Benedenstad twee achter de "Old Gin House" gevonden 19de eeuwse kanonslopen geplaatst.

Bij archeologisch onderzoek als voorbereiding van de bouw van een hotel ter plaatse in 2013 werd de gehele ruïne blootgelegd. Het pand komt voor op verschillende afbeeldingen van St. Eustatius en is ook te identificeren op de twee tekeningen van A. Nelson uit 1774 (Nederlands Scheepvaartmuseum, Amsterdam – contemporaine copieën door C.C. Kanne in de Walter Hellebrand Collectie).

De situering van de twee kanonslopen is niet oorspronkelijk en valt daarom niet onder de bescherming vanwege de monumenteneilandsverordening. Zij mogen – mits als stel - op een andere locatie geplaatst worden.

Omschrijving

Ruïne van een oost-west geïntendeerd rechthoekig stenen gebouw met de westgevel direct grenzend aan de oostzijde van de Oranjebaaiweg. De muren staan nog overeind tot een denkbeeldige lijn die de oost-west aflopende helling volgt van het omliggende terrein.

Van het gebouw resteren twee bouwlagen bestaande uit een geheel bakstenen vloer met rondom vier muren van variërende hoogte. Het is groot 15 m (noord- en zuidmuur) bij 6 m (oost- en westmuur) met een grootste hoogte (de oostmuur) van 6 m. Er zijn geen binnenmuren. De vloer van de verdieping is verdwenen maar herkenbaar aan de openingen in de muren voor de draagbalken ervan. De muren zijn opgebouwd van met mortel grotendeels in wild verband en slechts incidenteel in lagen gemetselde basaltsteen. Raam- en deuropeningen zijn omlijst met baksteen. De bovenste bouwlaag bezit aan de binnenkant nog over grote oppervlakten de pleisterlaag. Op de binnenkant van de onderste laag zijn slechts hier en daar stukjes met dunne pleisterlaag overgebleven.

Van de oostelijke muur (die het diepste in de helling staat) is een hoogte van 6 m overgebleven. De onderste laag bevat geen raam- of vensteropeningen. Op een hoogte van ongeveer 2.80 m vanaf de bakstenen vloer loopt een rij van negen rechthoekige uitsparingen in de muur: de openingen voor de kinderbinten van de vloer van de verdieping. De afstand tussen de openingen varieert van 45 cm tot 75 cm. De openingen zijn ongeveer 14 cm bij 12 cm groot.

In de bovenste bouwlaag bevinden zich een centraal geplaatste raamopening van ongeveer 2.28 m hoog (daarmee doorlopende tot aan de vloer van de verdieping) en 1.50 m breed met aan weerszijden een kleiner raam van ongeveer 1.90 m bij 1.10 m. Dit is een meer voorkomende indeling van vensterassen op een verdieping waarbij het middelste (grottere) venster correspondeert met een hijsbalk middenin in de top van de gevel om gemakkelijker toegang te geven tot de verdieping. Alle drie de raamopeningen hebben een omlijsting van rode baksteen van verschillende breedte maar overal van meer dan één steen. Met name aan de noord- en zuiduiteinden van

de muur is een crèmekleurige pleisterlaag nog op de muur aanwezig. Deze pleisterlaag eindigt bij de rij balkenopeningen. Dit maakt aannemelijk dat de verdieping een ander gebruik had dan de benedenverdieping. Bovenop deze muur liggen twee 19de eeuwse kanonslopen. Deze zijn van elders hier naar toe gebracht.

Wat er rest van de zuidmuur loopt van een hoogte van ongeveer 6 m boven de bakstenen vloer westelijk af naar een hoogte van ongeveer 2.80 m. Op gelijke hoogte met de rij uitsparingen voor de kinderbinten in de oostelijke muur bevindt zich een soortgelijke rij van 13 uitsparingen voor moerbinten van ongeveer 25 cm bij 25 cm op min of meer gelijke, regelmatige afstand van elkaar. De rij loopt van 2.20 m van de zuidoosthoek tot een min of meer gelijke afstand van de zuidwesthoek. Van de zuidoosthoek tot het eerste balkgat loopt een strook witte pleister die aan de bovenkant begrensd wordt in een rechte lijn van de hoek tot de bovenkant van dit eerste balkgat (en dus de onderkant volgt van de vloer die op deze balken lag). In het muurgedeelte van de onderste bouwlaag bevinden zich 4 raamopeningen, elk verschillend van de ander. De meest oostelijke is geplaatst op ongeveer 4.10 m van de zuidoosthoek en is 1.25 m breed bij 0.80 m hoog en bevindt zich direct onder de toenmalige vloer van de bovenverdieping. Aan de bovenkant bevinden zich aan weerszijden de uitsparingen voor de (houten) latei. Op 4.80 m van de zuidwest hoek bevindt zich een grotere raamopening: 1.40 m breed bij 1.65 hoog. Ook deze raamopening heeft aan de bovenkant aan weerszijden uitsparingen voor de latei. De raamopening loopt naar buiten taps toe en is aan weerszijden bekleed met rode baksteen. De oostelijke baksteenbekleding sluit aan op het einde van de lage muur met uitsparingen die hieronder wordt beschreven. Oostelijk aangrenzend aan de boven beschreven raamopening bevindt zich een veel kleinere opening: 0.40 m bij 0.60 m. Ook deze raamopening is aan weerszijden bekleed met rode baksteen. De bovenkant van deze opening bevindt zich 2 cm hoger dan die van de grotere raamopening die hierboven is beschreven. Een rij bakstenen loopt vanaf de onderkant van de westelijke baksteenbekleding naar beneden, direct tegen de baksteenbekleding van het grotere raam aan. Een vierde raamopening bevindt zich op 1.60 m van de zuidwest hoek, 45 cm (één steenlaag) boven de bovenkant van de lage muur met uitsparingen die hieronder beschreven wordt. Deze opening is 1.75 m hoog bij 1.25 breed met aan de bovenkant aan weerszijden uitsparingen voor de latei en loopt naar buiten taps toe. De binnenkant is bekleed met een witte pleisterlaag. Zowel de linker- als rechterrond van de opening zijn hier en daar met rode baksteen versterkt. In de muur van de verdieping zijn drie raamopeningen herkenbaar. Ze zijn ongeveer 1.35 breed. De twee oostelijke hebben aan de randen versterkingen van rode baksteen. Er is nog veel crèmekleurig pleisterwerk aanwezig. Op het stuk pleisterwerk tussen de twee oostelijke ramen is aan de onderkant over de volle lengte een rood geverfde plint te zien. Dit is een aanwijzing dat deze verdieping residentieel gebruikt werd in plaats van als opslag. Het is uit archiefbronnen bekend dat er aan de Baai ook gewoond werd, vaak boven een bouwlaag die in gebruik was als pakhuis.

Van de westelijke muur (direct aan de straat gelegen) is de bovenste bouwlaag verdwenen. In de muur van de onderste laag bevinden zich een centrale deuropening

met aan weerszijden een raamopening. Door het ontbreken van de rest van de muur is van deze openingen de bovenkant weg. Er zijn echter aanwijzingen dat die geaccentueerd waren met boogsegmenten van rode baksteen. Geconcludeerd mag worden dat dit de hoofdingang was.

De deuropening is 1.75 m breed. Aan weerszijden is deze bekleed met rode baksteen. Onder de drempel bevindt zich een smalle strook met witte pleister.

De zuidelijke raamopening is 1.50 m breed en aan de zuidelijke binnenkant bekleed met rode baksteen. De opening loopt naar buiten taps toe en is van binnen bekleed met witte pleister. De noordelijke raamopening is 1.30 m breed en aan beide kanten bekleed met rode baksteen. Ook deze loopt naar buiten taps toe en is van binnen bepleisterd.

De noordmuur heeft in de onderste bouwlaag vier vensteropeningen, elk van elkaar verschillend. De meest westelijke is 1.15 breed en aan beide zijkanten bekleed met rode baksteen. De binnenkant loopt naaar buiten taps toe. In het midden van de muur bevindt zich een raamopening van 1.20 m bij 2 m. Het is aan beide zijden bekleed met rode baksteen. Er naast is een lagere opening van 1.40 m bij 1.80 m. De binnenkanten lopen naar buiten taps toe en zijn wit bepleisterd. De zijkanten zijn hier en daar aan weerszijden versterkt met rode baksteen. De meest oostelijke opening meet 0.95 m bij 1.50 m met boven aan weerszijden uitsparingen voor de latei en is aan beide zijden bekleed met rode baksteen. Tussen de eerste twee openingen bevinden zich in een lijn die loodrecht op de vloer staat vier segmenten van boven op elkaar gemetselde enkele bakstenen.

Op een hoogte van ongeveer 2.65 m van de vloer bevinden zich uitsparingen voor moerbalken, zes tot aan de middelste vensteropening en nog vier tussen en boven de meest oostelijke openingen. Oostelijk van de middelste opening is over een relatief groot oppervlak een witte pleisterlaag nog steeds aanwezig. De laag eindigt in een rechte lijn daar waar de vloer van de verdieping lag.

In de tweede bouwlaag zijn vijf vensteropeningen zichtbaar, elk met een bekleding van rode baksteen aan de binnenkant van de opening. De breedtes variëren van 1.20 m tot 1.55 m. Het grootste gedeelte van deze tweede bouwlaag bezit nog de crèmekleurige pleisterlaag.

Over het volle oppervlak binnen de vier muren van het bouwwerk bevindt zich een goed bewaard gebleven vloer van op hun kant geplaatste zogenaamde "Ijsselsteentjes." Ongeveer in het midden van de vloer bevinden zich drie in een noord-zuid lijn gesitueerde openingen. Tussen de twee zuidelijkste loopt een rij langwerpige insnijdingen. Het is niet duidelijk hoe deze vier zaken geïnterpreteerd moeten worden. De opening in de vloer direct naast de noordmuur sluit aan op een lage basaltstenen muur (slechts enkele centimeters boven de vloer uitstekend) die direct langs de noordmuur loopt tot aan de westelijke muur. Er tegenover, direct langs de zuidmuur lopend, ligt een soortgelijke, even lange en even lage muur die ook doorloopt tot aan de westelijke muur. Beide lage muren hebben rechthoekige uitsparingen. Aannemelijk is dat hierin balken lagen die een houten vloer droegen. Tussen de twee bovengenoemde lage muren met uitsparingen en evenwijdig eraan lopen de lagere resten van twee muren van basaltsteen en rode baksteen gemetseld. Zij dienden hoogstwaarschijnlijk ter verdere ondersteuning van de houten vloer. Dit

leidt tot de veronderstelling dat hier, direct achter de voordeur, het kantoor of de winkel was die hoorde bij het pakhuis crachter. Dit was een gebruikelijk indeling voor dergelijke pakhuizen. Verticale sporen van bepleistering loodrecht op de vloer aan het einde van de twee lagen muren met uitsparingen ondersteunen deze veronderstelling.

Waardering

Tot het hierboven vermelde monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.

Het object als hierboven beschreven is van algemeen belang wegens de schoonheid, de betekenis voor de wetenschap, de geschiedenis van Sint Eustatius en de volkskundige waarde, en wel op grond van de volgende waardestellende criteria:

Aanzienlijke ruïne van een woonhuis/bedrijfspannd van omstreeks het midden van de 18de eeuw van algemeen belang voor het openbare lichaam Sint Eustatius vanwege de hoge architectuurhistorische, cultuurhistorische en stedenbouwkundig-situationele waarde. De identificeerbaarheid op 18de eeuwse afbeeldingen, de zichtbaarheid, afmetingen en redelijk gave staat van de muren en uitgestrekte bakstenen vloer maken het een van de meest bijzondere ruïnes in de Benedenstad.

bouwperiode :

Omstreeks het midden van de 18de eeuw (terminus ante quem: 1774)

belang c.q. belangen

Recht van erfpacht tot 27 juni 2060

Gerechtigde: Eco Statia N.V.

Adres: Kerkweg 8
St. Eustatius

kadastrale aanduiding en bijbehorende kadastrale tenaamstelling

meetbrief: : CA 76/1970

soort recht : recht van eigendom

gerechtigde : Openbaar Lichaam Sint Eustatius

adres : Bestuurskantoor, Van Tonningenweg z/n

woonplaats : St. Eustatius

aanwijzingsbeschikking d.d. : 7 oktober 2014

publicatie in AB d.d. : 7 oktober 2014

bijzonderheden

vergunningverlening d.d. : 7 oktober 2014

korte inhoud :

deel uitmakend van beschermd
stads- of dorpsgezicht : Neen, maar ligt binnen het gebied dat in het
Ruimtelijk Ontwikkelingsplan St. Eustatius de Waarde
Archeologie heeft gekregen

andere daartoe behorende
geregistreerde monumenten : zie boven

inschrijving in monumenten-
register d.d. :

verzending kennisgeving van
inschrijving aan hypotheekbewaarder d.d. :

Het Bestuurscollege van SINT EUSTATIUS

Oranjestad, 7 oktober 2014.

bijlage:

- monumentenkaart met kadastrale situering van het beschermd
monument en de bouwkundige eenheid waarop de beschrijving in het
monumentenregister betrekking heeft

andere bijlagen:

19/1968

75/1970

76/1970

4/1949

4/1947

6/1947

9/1950

1/1957

12/1961

117/1996

118/1994

163/1996

9/1954

9/1954

7/1957

38/2893

4/1949

119/1970

40/1997

3/1954

16/1983

4/1997